

HAUSER ZOLTÁN

A VIDEOTECHNIKA FELHASZNÁLÁSÁNAK TAPASZTALATAI A GYAKORLATI FELKÉSZÍTÉSBEN

RESUME: Experiences of Using Videotechnics in the Practical Teaching Process.

The prefatory part gives us a brief account of the preliminaries to the using of videotechnology in the past 15 years.

In the teachers' training process we enumerate several stages of using it; the most important ones of those are the following.

1. Special subjects
2. Pedagogical-psychological training
3. Technological aids of teaching
4. Methodology
5. Practical training

These stages are to be consulted in the following parts of this essay, paying a special attention to the ways of how to develop pedagogical abilities in methodology and practical training.

Intézményünkben 15 éve áll a pedagógusképzés szolgálatában a korábbi televíziós lehetőségeket kiszélesítő, többoldalúan és rugalmasan használható videotechnika (képmagnetofon, kamera és más segédberendezések). A kezdetben drága, nehezen hozzáférhető média -melynek felhasználási metadikája sem volt kellően kidolgozott --, napjainkban széleskörűen alkalmazott "résztevője" a képzésnek. Az alkalmazásnak több vonulata volt megfigyelhető. Kezdetben a hagyományos mozgófilmet helyettesítendően főleg a tényanyag feltárása és a motiváció volt a feladata. Ez a funkció a video szélesebb információhordozó bázisa miatt jelentős tényező lett a szaktárgyi felkészítésben. A módszertani témájú (rendezett, utólag szerkesztett és spontán) filmek megszületésének ideje a 70-es évek végére tehető. A felvételek kezdetben túlnyomó részt stúdiókörülmények között készültek, általában előzetes forgatókönyvek alapján. A stúdiókörülmények és a zártláncú rendszerben

történő felhasználás magán hordozta ezen technikai korlátok összességét. Az elmúlt 4--6 évben mindinkább előtérbe kerültek az elemzés feladatához kapcsolódó filmek, melyek egyrészt szaktárgyiak, de nagyobb részt a tanári tevékenység (kéességek és készségek) fejlesztési eljárását (mikrotanítás) és a gyakorlati felkészítést támogató metodikai (és oktatáselméleti) indíttatásúak voltak. Ezek széleskörű használatához szükséges volt a korszerű, hordozható és könnyen mobilizálható technika.

Ennek megjelenése és elterjedése a központi stúdió kivételével a gyakorlóiskolai stúdió felvételtechnikai szempontból történő felszámolását is jelentette. Ez pontosabban azt jelenti, hogy az intézményben több hordozható kamerarekorder és egy részlegesen mobilizálható rendszer áll a képzés szolgálatában, ahol a gyakorlati felkészítés prioritást élvez. A felvételek megtekintésére (elemzésére) a tanszékek többségén, a gyakorlóiskolákban 2--2, az Oktatástechnológiai és Informatikai Tanszéken pedig több készülék áll rendelkezésre. A tanárképzésben a videotechnika felhasználásának több színterét lehet megemlíteni. Ezek közül megítélésünk szerint a fontosabb területek:

1. Szaktárgyakban: tényanyaggyűjtés, dokumentáció, kísérletdemonstráció, elemzési és motivációs lehetőségek (például: mozgáselemzés, vagy retorika).

2. Pedagógiai, pszichológiai felkészítésben: önismeret -- "énkép" --, önértékelés fejlesztése, a didaktikai elmélet illusztrálása és elmélyítése, nevelési lehetőségek, személyiségfejlesztés (pedagógiai képességek és készségek), kísérletek, új eredmények bemutatása és elemzése.

3. Oktatástechnológiában: a médiapedagógia feladatai, kommunikációs sajátosságok, integritási lehetőségek (például: interaktív video), hardver- és szoftverbázis kialakítása és hatáselemzése.

4. Módszertanban: szakra orientált pedagógiai képesség- és készségfejlesztés (mikrotanítás), modell értékű tanítási eljárások bemutatása, új módszerek elméleti és gyakorlati bevezetése, pedagógiai szemléletformálás, metodikai kutatások (objektívizálódás), a tanári mesterség alakítása.

5. Gyakorlati felkészítésben: az 1--4. pontok szintézisének lehetőségén túl az általános kommunikáció és ennek szakspecifikus jegyei (verbális, nem-verbális és metaelemek), tanórai percepció, óravezetés stílusa, a tanítási óra didaktikai értékei, tanítási tervektől való eltérés, tanári döntések és okai, tanulói tevékenységek (megnyilvánulások), összkép az óráról és más lehetőségek.

SZAKTÁGYAKBAN

Alapvető célja a különböző tantárgyakban megfogalmazott ismeretek feldolgozásának, összefüggések elsajátításának, elmélyítésének segítése. A valóság feltárásának jó forrását képezik a videofelvételek, amelyek egyebek között más módon be nem mutatható tényekkel járulnak hozzá a tanári előadáshoz, magyarázathoz, az ismeretek kialakításához, megszilárdításához. A megszerzett elméleti ismeretek sok változatban való alkalmazásának bemutatása szükséges az oktatómunka folyamatában, s ez egyben modellt is jelenthet. Ehhez, rugalmassága következtében, a videofelvételek jól alkalmazhatók, mivel bármikor megállítható a képsor, az egyes képek kimerevíthetők, a folyamatok szakaszokra bonthatók, szükség szerint lassíthatók és tetszés szerinti alkalommal ismételhetők. A problémahelyzetek, szimulált helyzetek kiváló alkalmat nyújtanak a feltáró, alkotó-elemző munkához. A videofelvételeken rögzített problémahelyzeteket gyakran célszerű kiegészíteni más információkkal is. A videofelvételek a korszerű szakmai műveltség megszerzésén túlmenően nélkülözhetetlenek az önálló tudományos ismeretszerzés, az önképzés fejlettebb formáinak elsajátításában is.

PEDAGÓGIAI, PSZICHOLÓGIAI FELKÉSZÍTÉSBEN

A pedagógus személyisége a legfontosabb lélektani "munkaeszköz", ezt formálni, fejleszteni kell. A több empátiatartalmú, hatékonyabb kommunikáció a személyiségnek elválaszthatatlan része, fejlesztéséhez elkerülhetetlen a kritikus önvizsgálat és önismeret. Ha tud megfigyelni, gondolkodni tapasztalatairól, akkor a video, mint eszköz kínálta lehetőség alkalmas lehet arra, hogy a tanárjelölt magát megfigyelhesse, szinte a másik ember szemével. A különböző csoportmódszereknel (például: szabad interakciós, T-csoport, önismereti csoport) és más fejlesztési eljárásoknál a képmagnetofon jelentősen befolyásolhatja a fejlesztés eredményességét. A módszerek alkalmazásának célja, hogy jobban ismerjék meg saját személyiségüket, legyenek nyitottak ennek fejlesztésére úgy, hogy reálisan lássák saját személyiségük szerepét az oktatási-nevelési folyamatban. Ennek érdekében készüljenek fel az önnevelésre, a kritika és önkritika helyes gyakorlására, képesek legyenek "munkaeszközként" bánni saját személyiségükkel.

Nevelési helyzetek és stílusok megismerésénél, nevelési problémák megoldási lehetőségeinél eredményesen és sokoldalúan alkalmazható a képmagnetofonnal támogatott képzési eljárás. Az oktatáselmélet problémáival, különös tekintettel a

"hogyan tanítsunk?" kérdéskörökre, a tanítási órák struktúrájának feltárásánál látjuk a hatékony alkalmazás lehetőségét.

A fent vázolt funkciók ellátására alkalmas videofelvételek típusba sorolása (alkalmazási módja) szerint az alábbi csoportosítást célszerű megemlíteni:

- élő adások
  - teljes órafelvételek
  - tömörített órafelvételek
  - kísérleti eljárások, új módszerek bemutatására szolgáló felvételek
  - tematikus archívumok
  - kommentált tematikus archívumok
  - egyes pedagógiai eljárásokat bemutató, rendezett, 10--15 perces összeállítások
- problémahelyzetek vagy kritikushelyzetek felvételei
- modellfelvételek" /1./

OKTATÁSTECHNOLÓGIÁBAN

A videotechnikáról -- mint komplex elektronikus információs és kommunikációs eszközről -- elmondhatjuk: olyan hajlékony alkalmazást kínáló konstruktív médium, amely a televízió, teletex, kábel tv, kábeltex, képmagnó, kamera, képlemez, videotex, direkt műsorszóró műhold és számítógép jelrendszerének megértéséhez, pedagógiai felhasználásának elősegítéséhez alapvető. Részben ezért válik időszerűvé a médiapedagógia átfogó megalapozása. Másrészt az új médiumok megjelenése és alkalmazása nemcsak technikai és technológiai kérdés, ez a lehetőség találkozik a társadalmi igénnyel: olyan állampolgárokat nevelni, akik a kommunikációs eszközök, az új médiumok tudatos és kritikus felhasználói lesznek. Ténnyel e területen tehát bőven van. Az oktatástechnológia közvetlen lehetőségei sajnos korlátozottak, másrészt a neveléstudomány sem dolgozta ki még teljes mértékben az új médiumok pedagógiai alkalmazásának stratégiáját. Célszerű lenne feltárni ezek (elsősorban a video) komplex hatásmechanizmusának és lehetőségének sajátosságait és megismerni, hogy önállóan és rendszerbe szervezve (például: interaktív video) milyen ismeretek és értékek közvetítésére alkalmas. Így az ésszerűen használt új "intelligens" készülékek és rendszerek jelentősen hozzájárulhatnak majd a képzési folyamatok eredményeinek növeléséhez. Ennek érdekében koordinálni szükséges a médiakutatást, az intézményközi lehetőségeket és az intenzívebb képzési és továbbképzési módokat, a rendelkezésre álló tapasztalatok birtokában több feladat elvégzése lenne szükséges:

"1. Számbavenni az új médiumok (elsősorban a video) oktatástechnológiai, kommunikációs (nemcsak technikai) specifikumait, mert csak ennek birtokában ('A közlési eszköz maga az üzenet' mondja McLuhan) lehet következtetni azokra az adekvát nevelési, oktatási tartalmakra, amelyeket elsősorban az adott médium tud leghatékonyabban közvetíteni.

2. Megvizsgálni azt, hogy az egyes médiumok önállóan és rendszerbe szervezve milyen ismereteket és értékeket közvetíthetnek az oktatás és a nevelés különböző szintjein és területein: beleértve ebbe a pályaválasztási munkát -- amelyben egyrészt orientáló, másrészt pl. a műszaki pályára előkészítő szerepük lehet az új médiumoknak -- éppúgy, mint a gyógypedagógiát, amelyben a neveltek számára talán éppen az új eszközök (számítógép, video, interaktív video) kínálják a szocializáció, a környezetükkel való kommunikálás egyetlen lehetőségét.

3. Feltérképezni azokat a képességeket, készségeket és jártasságokat, amelyek az új médiumok tudatos és kritikus használatához nélkülözhetetlenek, 'beleértve az emberi önismeretnek általuk felszínre hozott új dimenzióit is'. Csak ezek alapján lehet ui. kidolgozni a médiapedagógia stratégiáját.

4. Kialakítani az új médiumok aktív alkalmazását preferáló szemléletet az oktatási vezetők, igazgatók, szaktanácsadók körében azért, hogy a rendelkezésükre álló eszközök ne féltett leltári tárgyként kezeltessenek, hanem a pedagógia teljes vertikumában hasznosítható termelőerőként. Ez a termelőerővé válás a tanítási órán túl olyan foglalkozásokon, szakkörökben, klubokban valósulhat meg, amelyek az új médiumok komplex (rendszer-szemléletű, aktív és passzív) alkalmazásával a tanári és a tanulói alkotó öntevékenységet serkentik. Ehhez nélkülözhetetlen egy, az oktatási-nevelési intézmények médiamunkáját segítő szolgáltatórendszer (kölcsonzés, szervíz, utómunkálatok, szaktanácsadás stb.), amely elsősorban a megyei pedagógiai intézetekben (esetleg 1-1 jól felszerelt iskolában vagy ÁMK-ban) funkcionálhatna.

5. Kezdeményezni a pedagógusképző intézményeknek a médiaakutató és -nevelés beindítását mind az alap-, mind a posztgraduális fokon.

6. Tájékoztatni az OPI, a pedagógiai intézetek, a pedagógusképző intézmények munkatársait és az iskolák pedagógusait a médianevelés hazai és külföldi eredményeiről.

7. Munkakapcsolatot teremteni a médiakutatást és -nevelést végző intézményekkel, elsősorban a pedagógusképzőkkel, az OOK-val, a Tömegkommunikációs Kutatóközponttal és a Magyar Filmintézettel."(2).

MÓDSZERTAN

A módszertani felkészítés feladata megfelelő alapokat adni egy tantárgy eredményes tanításához, felkészíteni a korszerű oktatási és nevelési módszerek alkalmazására. "Iskolamester lehet valaki úgy is, hogy központokban kidolgozott tanmeneteken óráról-óra végighalad. De alkotó pedagógus nem, mert az alkotó pedagógusnak rendelkezni kell azzal a képességgel is, hogy meg tudja ítélni a gyermek képességeinek, készségeinek állapotát, hogy kulcsot talál a személyiségéhez, s megleti azokat az eljárásokat, megoldásmódokat, amelyekkel az általa elgondolt fejlesztési célok elérhetők."(3.)

Ennek eléréséhez a pedagógiai elmélet gyakorlati alkalmazására, a pedagógus tevékenységében jelentős szerepet játszó készségek kialakítására, a lehetséges módszerek megismerésére van szükség a pedagógusképzésben. A mikrotanítás – mint a pedagógusképzésben alkalmazható módszer -- lényege éppen ez. Egyszerűsített, de mégis valóság-hű helyzetet teremt, a pedagógiai tevékenység elemeinek elsajátításához és gyakorlásához. Jó lehetőséget kínál a módszer az elemi és az összetettebb készségek fejlesztésére, ezek minőségi értelmezésére, a tervezés, a végrehajtás és az értékelés megfelelő készségeinek kialakítására: A pedagógusképzésben e módszer alkalmazásának hatékonyságát a videoteknika lehetőségei nagymértékben fokozhatják. Intézményünkben több éve folyik kutatás az Oktatástechnológiai Csoport és a Kémiai Tanszék irányításában mikrotanítás témában ("Kémia szakos tanárképzés korszerűsítése modern technikai eszközök segítségével"), 1986--89. között tárcaszintű kutatásként. A módszer tantárgyspecifikus, egy tantárgy paraméterein belül nyer alkalmazást. A programokról, a képzési eljárásról e kiadvány más szerzői adnak részletes tájékoztatást.

A pedagógiai szakirodalomban az utóbbi időben egyre gyakrabban találkozunk az elméleti és gyakorlati képzés ellentmondásos tartalmi és mennyiségi viszonyának kérdéskörével. Gyakran megfogalmazódik, hogy az eltorzult szerkezeti arányok jelentősen háttérbe szorítják a hallgatók gyakorlati felkészítésének eredményességét. Az elméleti felkészítésre helyezett fő hangsúlyon -- döntően szaktárgyi vonatkozásokban -- túl számolni kell azzal is, hogy a leendő tanárok iskolai nevelőmunkájának színvonala annak is függvénye, hogy mennyire és milyen eredményességgel lesznek képesek a tanulói személyiség (közösségek) társadalmi igénynek megfelelő formálására. A tényleges tanítási tevékenységre történő felkészítés -- a korábban felvetett problémák ellenére is -- fontos színtere a gyakorló tanítások,

ahol egyre nagyobb szerepet kell kapni a szervezett célratörő és a pedagógus számára visszacsatolást is biztosító lehetőségeknek.

GYAKORLATI FELKÉSZÍTÉSBEN

A "hagyományos" képzési szisztémát megtartva, a videót, mint a hatékonyabb megfigyelés, elemzés és értékelés lehetőségét támogató eszközt építettük be a munkába. Az elmúlt évben kísérleti jelleggel több szaknál (kémia, biológia, testnevelés, földrajz, idegen nyelv) készültek dokumentum értékű felvételek a tanárjelöltek óráiról. A tanítási óra megbeszélésénél és értékelésénél (a csoport előtti tanításnál is!) a rögzített felvételek kiváló lehetőséget biztosítottak. A felvételeket tapasztalatunk szerint a tanárjelöltek önmagukról több alkalommal visszanézték és rendkívül hasznosnak ítélték. Csak indokolt esetben és megfelelő hozzájárulással kerültek archiválásra a rögzített tanítási órák. Havonta átlagosan 30--35 tanárjelölt 40-45 órájának rögzítésére került sor, melynek kiterjesztését tervezzük további szakokra is. Megjegyzést érdemel, hogy a rögzítés, mint lehetőség lépett be a gyakorlati képzésbe, kötelező jelleggel nem bír. A tanárjelölt szabadon dönt, a felvételt illetően.

Ennek ellenére mint a számok is mutatják, magát a lehetőséget jelentős mértékben kihasználták.

A gyakorlati felkészítésben a videos lehetőségek eredményességét, nagyban befolyásolja, hogy a szaktárgyakban, pedagógiában, pszichológiában, oktatástechnológiában és módszertanban milyen mértékben ismerkednek meg a médium alkalmazási, felhasználási és feldolgozási módjaival, annak pedagógiai problémáival (például: önkonfrontáció).

A tanítási órák elemzésénél a speciális megfigyelőlapok, kategóriarendszerek és értékelési eljárások használata tovább erősíti e módszer hasznosságát a gyakorlati felkészítésben. (Lásd: 1.sz., 2.sz., 3.sz., 4.sz. és 5.sz. mellékletek.)

Csak kellő mértékű és hatású "média-előélet" kínál és biztosít komplex elemzési és értékelési feltételeket, megfelelő szintézist, mely eljuttatja a tanárjelölt személyiségét a pedagógusmesterségre való felkészülésben, mind optimálisabb értékekre.

JEGYZET

- /1./ Falus Iván: A televízió alkalmazása a pedagógusképzésben
(Magyar Pedagógia, 1981. 4. 411--410.)
- /2./ Mohos Sándor: Egy új kihívás: médiapedagógia
(A-V Kommunikáció, 1989. 2--3. 50.)
- /3./ Báthory Zoltán: Az oktatói rendszer fejlesztésében számos területen orientációs
irányváltásra és az eddig követett stratégia ártértékelésére van szükség
(Köznevelés, 1985: 33. 3--6.)

1. sz. melléklet

A tanár megfigyelési szempontjai a tanár--diák interakciójának vizsgálatában***1. Atmoszféra teremtés: (fegyelmezés, szervezés)**

- a.) A csoport véleményére támaszkodva, azt szervező
- b.) Autokrata, (szigorú, merev, főként fegyelmező)
- c.) A csoport hatása alatt sodródó, esélytelen

2. Tipikus reagálásmódok a kommunikációban:

javaslatra, elgondolásra stb.

a.) elfogadja:

- I. értékeli is, a tanulókkal közösen fejleszti tovább
- II. felhasználja, de maga fejleszti tovább
- III. megismétli, de nem használja fel

b.) elutasítja:

- I. értékeli, megbeszéli miért helytelen
- II. közli, hogy miért rossz
- III. elutasítja indok nélkül

c.) nem reagál, látszólag nem veszi észre, nem mutat értékelő magatartást.

3. A kommunikáció emocionális jellege:

a.) empátias:

- I. pozitív emócióknál együttérző, együtt örülő
- II. negatív emócióknál megértő, segítő, feszültség oldó

b.) elutasító:

- I. pozitív emóciókra - leintő, bizalmatlan, rendetlenségnek fogja fel.
- II. negatív emóciókra visszautasító, sértődött, ellenséges, gúnyolódó,

cinikus feszültségnövelő

c.) nem mutat érzelmeket, közönyösen elzárkózó, emocionális elhárítás jellemzi.

4. Az ismeretátadás:

a.) Kötétt formában (főleg magyarázat, előadás jellemzi)

- I. magas színvonalú, élményszerű, érdeklődést keltően izgalmas

---

* = Forrás: Porkolábné dr. Balogh Katalin, ELTE BTK

- II. kevésbé aktivizáló, rutinszerű, átlagos
- III. vontatott, unalmas, kényszerű magyarázatokkal
- b.) Kötetlen formákban: (a témával kapcsolatos vita, megbeszélés
  - I. problémahelyzetet teremt, a tanulókat aktivizálja
  - II. látszólagos aktivizálás, véleményüket nem hasznosítja
  - III. a vitaigény visszautasítása

5. Ismeretátadési beállítottsága:

- a.) türelmes, lelkes, szívesen magyaráz
- b.) türelmetlen, ingerült, szemrehányó
- c.) száraz, unott, enervált

6. Az ismeretek ellenőrzésének módja:

- a.) kreatív, önálló, újszerű problémamegoldások igénye
- b.) logikai interpretáció igénye, analógias gondolkodás
- c.) egyszerű visszakérdezés, "reprodukción-igény"

7. Teljesítmény értékelése a tanulók egyéni jellemzőinek ismeretében

- a.) főként dicsér az elért szinthez viszonyítva
- b.) nem értékeli, csak osztályoz, látszólag objektív
- c.) elégedetlen, szigorúan bírál

8. Direkt nevelői utasítások:

- a.) önértékelésre buzdít
- b.) hibák elemzésére sarkall
- c.) egyéni motivációk vezérlik, nincs kapcsolatban a teljesítménnyel (agresszió, erős szubjektivizmus stb.)

A TANÁRRÁ VONATKOZÓ
megfigyelési eredmények értelmezése

I. Az önálló problémamegoldást, kreativitást fejlesztő mozzanatokra utaló jellegek:

- 1. a.
- 2. a. I. b. I.
- 3. a. I. II.
- 4. a. I.
- 5. a.
- 6. a.
- 7. a.
- 8. b.

II. Meleg-attitűdre és demokrata vezetésre utaló jellegek:

- 1. a.
- 2. a. I. b. I.
- 3. a. I. II.
- 4. a. I. b. I.
- 5. a.
- 6. a.
- 7. a.
- 8. a. b.

III. Az ún. hideg-korlátozó vezetésmódra utaló jellegek:

- 1. b.
- 2. a. II. b. III.
- 3. b. I. II.
- 4. b. III.
- 5. b.
- 6. b. c.
- 7. b. c.
- 8. c.

IV. Az erélytelen "ráhagyó" vezetésmódra utaló jellegek:

- 1. c.
- 2. a. III. c.
- 3. c.
- 4. a. III. b. II.
- 5. c.
- 6. c.
- 7. c.

Az órán megfigyelhető jelenségek összességéhez viszonyítottuk az egyes jellegek előfordulási arányát, %-át, és ebből következtettünk a domináló jellegre.

TANÁRI MEGFIGYELÉSI ŰRLAP

Iskola:..... Osztály:..... Tanár: .....

Óra: .....

Megfigyelések időpontjai: 1..... 2..... 3.....

4..... 5.....

[illegible]

2. sz. melléklet

A MEGERŐSÍTÉS KÉSZSÉGÉNEK ÉRTÉKELŐLAP-FORMÁTUMA
(ULSZTERI EGYETEM)*

	Ritkán	Alkalman- ként	Majdnem mindig
1. A tanulók kérdéseire és válaszaira a "jó", "remek", "ki-váló" szavakkal reagált.			
2. A tanulók részvételét "aha", "ühüm" stb. mondatszavak használatával serkentette.			
3. Bátorította a tanulókat, mosollyal, bólintással, azzal, hogy barátságosan nézte őket.			
4. Rávezetéssel, segítséssel igyekezett a tanulókat a helyes feleletig eljuttatni.			
5. Olyan egyszerű utasításokat adott, amelyekkel hozzásegítette a tanulókat a helyes válasz megtalálásához. Pl.: "Gondold meg még egyszer!"			
6. Elismeréssel nyugtázta a felelet helyes részét.			
7. A tanulók válaszait kapcsolatba hozta az óra során adott korábbi válaszokkal.			

* = Forrás: Poór Ferenc, OOK.

3. sz. melléklet

ÉRTÉKELŐLAP*

	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	
1. Feszült, görcsös, bizonytalan fellépés								Feszültségmentes, könnyed, biztos fellépés
2. A foglalkozás indítása nem aktivizált	0-0-0-0-0-0-0-0							A foglalkozás indítása aktivizált
3. Nem tartott megfelelő folyamatos kapcsolatot	0-0-0-0-0-0-0-0							Folyamatos kapcsolatot tartott a hallgatókkal
4. Zavaros, gondolkodást nem segítő kérdések, nem idézték fel a korábbi ismereteket	0-0-0-0-0-0-0-0							Tárgyszerű, világos gondolkodtató kérdések, ezek felidéztek a korábbi ismereteket.
5. A hallgatók érdeklődése, a megértés nem biztosított	0-0-0-0-0-0-0-0							A hallgatók érdeklődése, a megértés biztosított
6. Nem segítette elő az érzelmi azonosulást és a meggyőződést	0-0-0-0-0-0-0-0							Elősegítette az érzelmi azonosulást, maggyóző a közlésmód
7. A foglalkozás vezetőjének szereplése dominált	0-0-0-0-0-0-0-0							A foglalkozásvezető és a hallgatók szereplési aránya jó volt
8. Megjelenése, magatartása nem segítette elő az aktív részvételt	0-0-0-0-0-0-0-0							Megjelenése, magatartása elősegítette az aktív részvételt
9. Barátságtalan, hűvös magatartás	0-0-0-0-0-0-0-0							Barátságos, közvetlen magatartás
10. Zavaros, magyartalan beszéd	0-0-0-0-0-0-0-0							Világosan, magyarosan beszélt

* = Forrás: Poór Ferenc, OOk.

4. sz. melléklet

ÉRTÉKELŐLAP*

	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	
1. A foglalkozás indítása nem aktivizált	0	0	0	0	0	0	0	A foglalkozás indítása aktivizált
2. Zavaros, gondolkodást nem segítő kérdések, ezek nem idézték fel a korábbi ismereteket.	0	0	0	0	0	0	0	Tárgyszerű, világos, gondolkodtató kérdések, ezek felidéztek a korábbi ismereteket
3. Reagálásai nem erősítették a hallgatók ismereteit	0	0	0	0	0	0	0	A hallgatók ismereteinek megszilárdítását reagálásaival elősegítette
4. Nem tartott megfelelő folyamatos kapcsolatot a hallgatókkal	0	0	0	0	0	0	0	Folyamatos kapcsolatot tartott a hallgatókkal
5. Nem használta ki eléggé az aktivizálás lehetőségeit	0	0	0	0	0	0	0	Az aktivizálás lehetőségeit jól felhasználta
6. Nem segítette a műveletek (technológiai folyamat) elsajátítását	0	0	0	0	0	0	0	Segítette a műveletek (technológiai folyamat) elsajátítását
7. A foglalkozás vezetőjének szereplése dominált	0	0	0	0	0	0	0	A foglalkozásvezető és a hallgatók szereplési aránya jó volt
8. Nem használta megfelelően a nem verbális kommunikáció elméleteit	0	0	0	0	0	0	0	Jól alkalmazta a nem verbális kommunikáció elméleteit
9. Megjelenése, magatartása nem segítette elő az aktív részvételt	0	0	0	0	0	0	0	Megjelenése, magatartása elősegítette az aktív részvételt
10. Zavaros, magyartalan beszéd	0	0	0	0	0	0	0	Világosan, magyartalan beszélt

* = Forrás: Poór Ferenc, OOK

[illegible]

BIBLIOGRÁFIA A PEDAGÓGIAI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSÉHEZ

- Allen, D.--Ryan, K.:** Mi a mikrotanítás és milyen szerepet játszik? (What It Is and What It Does.) In: Microteaching. Addison--Wesley Publishing company Inc. London, 1969. 1--9. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Allen, D. W.:** Mikrotanítás - áttekintés. (Microteaching-ein Überblick.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 1--28. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Allen, O. W. -- Allen, E. I.:** Mikrotanácsadás a tanárképzésben (Microcounseling in der Lehrerausbildung.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 718--574. (Fordítás az OOK-ban.)
- Bailey, G. O.:** A képmagnetofon lehetőségeinek maximális kihasználása a tanári önértékelésben. (Maximizing the Potential of the Videotape in Teacher Selfassessment.) Educational Technology, 1979. 9. 39--44. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Báthory Zoltán:** A zártláncú televízió felhasználása a tanári tevékenység figyelésére. Audiovizuális Közlemények, 1968. 6. sz. 63-68. p.
- Branch, J. - Lawrence, G.:** A képességek társak általi értékelése. (Peer Managed Assesment of Competencies.) Educational Technology, 1978. August, 12--14. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Brennes, I. -- Böhler, H. - Klöpfer, S. -- Liebe-Havkort, U. -- Wahl, D.:** Oktatási készségek konstrukciója. (Die Konstruktion von Lehrfertigkeit.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 444--453. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Billing, G. R. - Laughlin, J. - Kirscher, J.:** Az oktató televízió hatása. (Impact of Educational Television.) School Media Quaterly, 1977. Spring, 2001--2008. p. (Fordítás az OOK-ban.)
- Brown, G.:** Microteaching. Mikrotanítás. Menthuen and Co. Ltd London, 1975. (Fordítás az OOK-ban.)
- Bucskó B.--Falus I.--Petri A.:** Az iskolai hospitálások különböző változatainak összehasonlító vizsgálata. Magyar Pedagógus 1, 1973. 27--39.

- Buda Béla:** A közvetlen emberi kommunikáció modern elmélete és ennek pedagógiai perspektívái. Pedagógiai Szemle, 1967. 10. 925--940.
- Csapó B.:** Pedagógiai gyakorlatok az első évfolyamon. Felsőoktatási Szemle, 1981. 6. 463--470.
- Cserné Adermann G.--Dudás M.--Vastagh Z.:** A kommunikációs képesség fejlesztése a tanárképzésben. In: Képmagnetofon alkalmazása ... I. 1980. OOK. Veszprém, 24--45.
- Cserné Adermann G.--Dudás M.--Vastagh Z.:** A kommunikációs képesség fejlesztése a tanárképzésben. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben I. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1980. 23--45.
- Degn, P.:** A mikrotanítás felhasználása nyilvános szakiskolai tanárok pedagógiai képzésében Dániában. (Einsatz von Microteaching in der Pädagogischen Ausbildung von Lehrern an öffentlichen berufsbildenden Schulen in Danemark.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zefreunk, Beltz Verlag, Basel, 1976. 210--215. p. (Fordítás az OOK-ban)
- Erdész Ede:** A tanítási tevékenység egyes elemeinek fejlesztése ZTV rendszer felhasználásával. Audiovizuális Közlemények, 1977. 6. sz. 516--519.
- Falus Iván:** A fontosabb pedagógiai készségek tartalma és kialakításuk módszerei. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981. 107--131.
- Falus Iván:** Egy gyakorlatra orientált pedagógiai képzési modell terve. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben III. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. 39--53.
- Falus Iván:** A tanári hatékonyságról és a tanárképzésről. Pedagógiai Szemle, 1972. 12. 1109--1123.
- Falus Iván:** Mikrotanítás. Országos Oktatástechnikai Központ, Budapest, 1975.
- Falus Iván:** Készségleírások és értékelő lapok. Országos Oktatástechnikai Központ. (szerkesztés és bevezetés). Országos Oktatástechnikai Központ, Budapest, 1975.
- Falus Iván:** Mikrotanítás a gyakorlatban. Pedagógusképzés, 1978. 3.
- Falus Iván:** A pedagógus tevékenységének sajátosságai. Pedagógiai Szemle, 1979. 12. 1090--1102.
- Falus Iván--Golnhoffer Erzsébet:** Kategória rendszer alkalmazása a felsőoktatási előadások megfigyelésére. Magyar Pedagógia, 1973. 1--2. 78--89.
- Falus Iván:** A televízió alkalmazása a pedagógusképzésben. Magyar Pedagógia, 1981. 4. 409--416.

- Falus Iván:** A mikrotanítás elméleti és gyakorlati kérdései. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- Falus Iván:** Módszerek a pedagógus tevékenységének elemzésére és fejlesztésére. Kandidátusi értekezés, Budapest, 1987.
- Flanders, N.A.:** Alapvető oktatási készségek levezetése ... (Grundlegende Lehrfertigkeiten, abgeleitet aus einem Modell des Sprachens und Zuhörens.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 527--562. (Fordítás az OOK-ban)
- Gáborné Dontáh B.--Harsányi I.:** A pedagógus értékelő megnyilatkozásai a tanítási órán. Pedagógiai Szemle, 1965. 11. 1013--1029.
- Gábor Anna:** A videomagnetofon szerepe a személyiség fejlesztésében. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981. 195--206.
- Gábor Anna:** A tanár-szerepe módosulása a személyiségfejlesztő célú videós foglalkozások vezetésekor
- Golnhofer E.--Falus I.:** A tanári-tanulói tevékenység alakulása a gyakorlóiskolai televíziós stúdióban. Magyar Pedagógia, 1976. 27--39.
- Golnhofer E.--M. Nádasi M.:** A pedagógus tevékenysége a tanulók egyéni munkájának tervezésében és irányításában. OOK. 1980. Veszprém.
- Golnhofer E.--M. Nádasi M.:** Az elmélet és a gyakorlat egységének biztosítása a pedagógusképzésben és továbbképzésben. In: Képmagnetofon alkalmazása ... III. Országos Oktatástechnikai Központ, 1982. Veszprém. 55--68.
- Gönczy Ákos:** A tanítási készségek fejlesztése képmagnetofon alkalmazásával. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben III. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. 189--211.
- Gönczy Ákos:** Tanítási készségek fejlesztése képmagnóval. Audiovizuális Közlemények, 1983. 2. 113--211.
- Gregory, I. D.:** Mennyire jó az ön mikrotanítási programja? (How Good is Your microteaching Programme?) British Journal of Educational Technology No. 2. Vol 11. May 1980. 123--126. (Fordítás az OOK-ban)
- Hargie, O. D. W.:** Kutatási példák és elméleti perspektívák a mikrotanításban. (Research Paradigms and Theoretical Perspectives in Microteaching.) British Journal Educational Technology, No. 1. Vol 13, January 1982. (Fordítás az OOK-ban)

- Hargie, O. D. W.--Maidment, P.:** A mikrotanítás hatékonysága - értékelése. (The Development of Microteaching. A Review.) In: Microteaching in Perspective. Blackstaff Press Ulster Politechnic, 1979. 1--14. (Fordítás az OOK-ban)
- Hargie, O. D. W.--Maidment, P.:** A mikrotanítás jövője. (The Future of Microteaching.) In: Microteaching in Perspective. Blackstaff Press Ulster Politechnic, 1979. 108--114. (Fordítás az OOK-ban)
- Haque, S. M. S.:** A videotechnika felhasználási területei az oktatásban. (Video Application in Education.) Educational Technology, 1978. 9. 28--32. (Fordítás az OOK-ban)
- Heiko, J.:** Oktásstratégiai vonatkozású mikrotanítás az oktatás és tanulás-alapkurzus esetében. (Lehrstrategiebezogenes Microteaching im Rahmen des Grundkurses Lehren und Lernen.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund Beltz Verlag, Basel, 1976. 358--369. (Fordítás az OOK-ban)
- Joó A.:** A tanóra ökológiája. OPI, 1984. Budapest, 117.
- Kelemen Endre:** Képmagnó és televízió az oktatásban. TV Pedagógia, 1979. 1. 115--133.
- Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben I. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1980.
- Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981.
- Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben III. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982.
- Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben IV. Szerk.: Poór Ferenc, Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1983.
- Klinzing, H. G.:** A készség-gyakorlás és kölcsönhatás analízis... (Die Integration von Skilltraining und Interaktionsanalyse in Kursen zum Training des Lehrverhaltens am Zentrum für Neue Lernverfahren der Universität Tübingen.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel 1976. 304--350. (Fordítás az OOK-ban)
- Kotschy Beáta:** Mikrotanítások néhány tapasztalata az ELTE-n. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben III. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. 69--79.
- Kozma Róbert:** A pedagógiai célú videofelvételek szervezésének és rendezésének néhány kérdése. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és

továbbképzésben III. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. 247--266.

Ladányi A.: A tanárképzés továbbfejlesztése: problémák, feladatok. Felsőoktatási Szemle, 1980. 3. 234--246.

Lawrence, G.--Brabch, J.: A képességek társak általi értékelése. (Peer Managed Assesment of Competencies.) Educational Technology, August 1978. 12--14.

Lénárd Ferenc: A képességfejlesztés pszichológiai kérdése. Pedagógiai Szemle, 1975. 12. 1092--1101.

Linard, M.: Képzés közbeni önvizsgálat videóval, vagy munka közbeni önkép. (L' autoscopie par video en formation ou l'image de soi au travail.) Education Permanente, Mai, 1980. No. 52. 7--23. (Fordítás az OOK-ban)

Linard, M.--Prax, I.: Mikroképzés, önvizsgálat és csoportmunka. (Microenseignement, autoscopie at travail au groupe.) Revue Francaise de Pedagogia, No. 43., Mai--Juni 1978. 5--30. (Fordítás az OOK-ban)

Lukács István: Mikrotanítás a didaktika oktatásában. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben III. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. 81--93.

Lukács István: Mikrotanítás, tanári kérdéskultúra. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben IV. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1983. 11--125.

Lüdemann, O.: Elméleti megfontolások és praktikus modellek a video tanárképzésbe való bevezetéséhez. (Theoretische Überlegungen und praktische Modelle zum Videoeinsatz in der Lehrerausbildung.) AV Forschung 21, 5--75. (Fordítás az OOK-ban)

McNamara, D.R.: Oktatási készségek: A kérdezés problematikája. (Teaching Skill: The Question of Questioning.) Educational Research, Vol. 23., No. 2, 1981. February, 104--109. (Fordítás az OOK-ban)

Nagy F.: A tanítási-tanulási folyamat komplex megközelítése. Magyar Pedagogia, 1979. 4. sz. 377--386.

Nagy S.: Az oktatáselmélet alapkérdései. Tankönyvkiadó, 1984.

Nagy F.: A tanárok kérdéskultúrája. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.

Nagy Zs.: Videotechnika alkalmazása a kémia tantárgypedagógia oktatásában. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben IV. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1983. 69--82.

- Orosz Sándor:** A pedagógusképzés korszerűsítését szolgáló oktatási anyagok tervezése és készítése a szombathelyi Tanárképző Főiskolán. Magyar Pedagógia. 1981. 4. sz. 400--409.
- Peli László:** A videofelvételek készítésének néhány személyi és felvételtechnikai kérdése. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben IV. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1983. 173--192.
- Perrott, E.:** Kurzus tervezés és mikrooktatás a tanárképzés kontextusában. (Kursdesign und Microteaching im Kontext der Lehrerbildung.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 29--44. (Fordítás az OOK-ban)
- Perrott, E.:** Önálló tanulásra szánt mikrotanítási tanfolyam tanárok képzésére és továbbképzésére. (Tanári kézikönyv) (Self-instructional Microteaching Course for In-service and Trainee Teachers.) Developed by Microteaching Research Unit, University of Lancaster, 1975. (Fordítás az OOK-ban)
- Perrott, E.:** Hatékony kérdezés. (Effective Questioning.) In: Self-instructional Microteaching Course for Inservice and Trainee Teachers. Microteaching Research Unit, University of Lancaster, 1975.
- Poór Ferenc:** Előadói készségek fejlesztése képmagnóval. Audiovizuális Közlemények, 1979. 6. sz. 559--563.
- Poór Ferenc--Vacha Imre:** Képmagnetofon alkalmazása a felnőttek előadói készségeinek fejlesztésében. Kultúra és Közösség, 1980. 6. 65--72.
- Poór Ferenc--Vacha Imre:** A pedagógiai készségek hatékonyabb fejlesztésének lehetőségei képmagnetofonos eljárással. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981. 47--109.
- Poór Ferenc:** Kísérleti program a pedagógiai képességek fejlesztésére képmagnetofon alkalmazásával. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981. 149--185.
- Poór Ferenc--Vacha Imre:** A pedagógiai kommunikációs képességek és fejlesztésük videotechnika segítségével. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1983.
- Poór Ferenc--Ronyecz Teodóra:** A KIPA-módszer alkalmazása videós képességfejlesztő kísérlet értékelésében. Pedagógiai Technológia, 1983. 2. 5--16.

- Poór Ferenc:** A videós pedagógiai gyakorlat tapasztalatai Szombathelyen. In: A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei IV., Szerk.: Molnár Károly, Szombathely, 1984. 269--282.
- Poór Ferenc:** A videotechnika felhasználása a pedagógusok továbbképzésében. OPI, Budapest, 1985.
- Poór Ferenc:** A pedagógiai képességek intenzív fejlesztésének módszerei (Szemelvénygyűjtemény) Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- Poór Zoltán:** Képmagnó felhasználásának lehetőségei az idegen nyelvek oktatásában. Audiovizuális Közlemények, 1983. 2. 296--301.
- Rogers, C.:** A személy-központú megközelítés alapjai. (The Fundatic of the Person - Centred Approach.) In: Válogatás Carl Rogers műveiből. (Pszichológiai tanácsadás a pályaválasztásban. Módszertani füzetek.) Szerk.: Pethő Éva, OPI, Budapest, 1983. 37--67.
- Rogers, C.:** Az empátikus létezési mód, egy el nem fogadott létmód. (Empathic: An unappreciated Way of Being) In: Válogatás Carl Rogers műveiből. (Pszichológiai tanácsadás a pályaválasztásban. Módszertani füzetek.) Szerk.: Pethő Éva, OPI, Budapest, 1983. 37--67.
- Rogers, C.:** Kísérlet kreativitás-elmélet létrehozására. (Le développement de la personne.) In: Válogatás Carl Rogers műveiből. (Pszichológiai tanácsadás a pályaválasztásban. Módszertani füzetek.) Szerk.: Pethő Éva, OPI, Budapest, 1983. 93--107.
- Röhrs, H.:** A televízió képzési lehetőségei. (Bildungs-möglichkeiten des Fernsehens.) In: Fernsehen in der Lehrerbildung. Szerk.: Ernst Mezer (Fordítás az OOK-ban)
- Sass Attila:** Mikrotanítás az egyetemi tanárképzés gyakorlatában. Felsőoktatási Szemle, 1983. 2. 97--103.
- Schmidt I.:** A tanítási óra elemzése Bellack módszerével. Magyar Pedagógia, 1981. 2. 190--195.
- Stark András--Dornbach Mária:** A képmagnetofon visszajelzés jelentősége a pedagógusszerep elsajátításában. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben II. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1981. 133--147.
- Szerdahelyi Szabolcs:** A szabad interakciós csoportokról. Magyar Pszichológiai Szemle, 1979. 4. 393--395.
- Szokolszky Ágnes:** Kommunikációs készségek fejlesztése a pedagógusképzésben. Magyar Pedagógia, 1981. 1.

- Szosznovszkij, V. T.:** Televíziós oktatási rendszer. (Sisztéma ucsebnogo televidenija.) Technikaq Kino i Televidenija, 1976. 52--54. (Fordítás az OOK-ban)
- Szövényi Zsolt--Ungárné Komoly Judit:** A videomagnó alkalmazása nevelési gyakorlatokon. In: Képmagnetofon alkalmazása a pedagógusképzésben és továbbképzésben I. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1980. 7--21.
- B. Talyigás Katalin--F. Vankó Idikó:** Szociálpedagógiai gyakorlat az ELTE-n. Pedagógiai Szemle, 1981. 4. 318--26.
- Tomcsányi Ernő:** Kísérleti videoműsorok eredményességének vizsgálata. Audiovizuális Közlemények, 1983. 2. 121--124.
- Tomcsányi Teodóra:** Egy önismereti csoport konfliktus-megoldása. Magyar Pszichológiai Szemle, 1978. 3. 264--272.
- Tóthné Dudás M.:** Pedagógusjelöltek kapcsolatteremtő képességének vizsgálata. In: A pedagógusszerepre való felkészítés kísérleti útjai. Szerk.: Vastagh Zoltán, Közoktatási Kutatások, 1983. I. 28--44.
- Trencsényi László:** A szerepkategória alkalmazása a pedagógus magatartás elemzésében. Magyar Pszichológiai Szemle, 1982. 2. 152--163.
- Ungárné Komoly Judit:** A pedagógiai képességek és az önismeret fejlesztése a csoportos pedagógiai gyakorlatokon a tanítóképző főiskolákon. In: A videotechnika pedagógiai alkalmazása Magyarországon. Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1985.
- Vastagh Z. (szerk.):** A pedagógusszerepre való felkészülés kísérleti útjai. Közoktatási Kutatások. Pécs, 1983. 112.
- Videószótár:** In: Videó-világa. Videotechnika. Szerkesztők: Bán András --Beke László--Zágon Bertalan--Zelenik József, Népművelési Intézet, Budapest, 1983. 57--63.
- Watson, E. P.:** Javaslat egy modelle, a mikrooktatás tanárképzésben való alkalmazására. (Vorschlag eines Modells für die Anwendung des Microteaching in der Lehrerausbildung.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. 132--178. (Fordítás az OOK-ban)
- Zifreund, W.:** Néhány megjegyzés a mikrotanítás és kölcsönhatás analízis vitához. (Einige Anmerkungen zur Polimek gegen Microteaching und Interaktionsanalyse.) In: Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: W. Zifreund, Beltz Verlag, Basel, 1976. XVII--XXXV. (Fordítás az OOK-ban)

Young, D. B.: Mikrotanítás egy gyeakorlatra orientált pedagógusképzési programban.
(Microteaching in einem praxisorientierten Lehrerausbildungs Program.) In:
Training des Lehrverhaltens und Interaktionsanalyse. Szerk.: Walter Zifreund,
Beltz Verlag, Basel, 1976. 50--82. (Fordítás az OOK-ban)